

V. ЕПИСТОЛЪ.

Dreceda, 9. Iunie 1855.

Dorința de a mi forma o idee essakgъ despre academia selvanistikъ și agronomikъ, me dăse la Tarandt, care este de la Dreceda spre mezy-zi kalle de 2 ôre, lângъ ana Baicseritz (Weisseritz) къ o пьсьчизне minznatъ de 'kьntьtôre. Аколо фьквѣ kьnoштinдъ къ Domъzъ Dr. Schober директорiъ секциъnei agronomiçe, care ть превени къ o вьштате естраordinарь, дми арьтъ къ de-атърънтъzъ тôte апартаментеле academiiei къ тôte апарателе, instrumentеле și кодепчизниле еи, ть рекомандъ професорилоръ. Domъzъ професор Krutzsch (Krutzsch) ть примвль приz гръдина selvanistikъ (Fortsgarten). Дъпъ meze-zi Domъzъ Schober me dăse ла форма-modelъ (Musterwirthschaft) че се афль дп апрорiere ла локъzъ пьmitъ Folgengut, zue пз шп предетъ а mi detalii тôte organicъzizneа економiiei къ dиверселе съмъпътърпипи карѣ не примвларьтъzъ пьль ла апъсълъ со-релъи.

Kasa academiiei este зпъ edifiцъ нов. Локъzъ с'аз kьштъратъ къ 10,000 талери, zidirea аз costatъ 36,000 талери; дпзестрареа еи пьль ла 6000 талери. Професори сжнт 8, динтре карѣ doi сжнт директори, зпъzъ пентръ selvanistikъ шп алъzъ пентръ agronomiе, афаръ de ачештиа mai сьнт дпкъ doi асистенди. Сколари сьнт акъzъ пьль ла 80 de инши, динтре карѣ чеи mai пълди сьнт streini. — Doi сьнт кiаръ din Испания. — Цинереа academiiei се сзие не анъ ла 13,000 талери.

Чеи че воръ сь фие примиди ла academie тревзе сь документеze къ possedsъ kьnoштиндеle черъте спре а пьтѣ дитра дп класа чеа mai дпалтъ цимпасиаль. Еи потъ сь шп фие агониситъ kьnoштиндеle ачестеа дитр' зпъ цимпасиъ саз дитро сколъ реалъ, саз дитр' алъ институтъ care este не

асемине трептъ. Ла дитъмпларе de а пз пьте арьта атестате, тревзе сь' шп documenteze капацитатеа приz зпъ essamen специал. Чеи че воръ сь се препаре пентръ сервизъzъ статъzъи ла економiа пьдърилоръ, тревзе сь зрете тотъ de o датъ къ ш'аз фькьzъ зпъ кърсъ практикъ de зпъ анъ ла администрациънеа респективъ а зпъи цинъzъ. Верстъ се чере de 17 ani. Кърсъzъ дпвьдътъреи este de doi ani. Обиектеле сьнт чеде зртъtôre.

1. Математика, кърсъzъ I. Аритметика практикъ шп алгебра, планиметрия шп геодезия инфериоръ; кърсъzъ II. Тригонометрия шп геодезия сьнериоръ, стереометрия шп математика selvanistikъ.

2. Физика, цеоносия, цеологiа, минералогiаи химия теоретикъ шп техникъ, химия агрикълъtъреи ш, кьноштинда пьтънтъzъи, атмосферологiа шп климатологiа. Есерчиде практиче дп химие.

3. Ботаника ценераль, ботаника специалъ пентръ економiи selvanistikъ шп агроноти, Зоологiа ценераль шп дп специе трактатъzъ despre аниамале че дитересезъ не агроном шп не пьдъраръ; ентомологiа. Ескърсивни патъралистиче.

5. Економие националь. Енциклопедия агроноти.

6. Ръдimentеле штiиндеи selvanistikъ. Кълъzра пьдърилор, арьрареа пьдърилоръ; органицареа, администрареа шп економiа пьдърилоръ къ пивире дп партеа статъzъи, фолосиреа пьдърилоръ, технологiа selvanistikъ, исторiа шп литератъра штiиндеи selvanistikъ, деприндере дп таксареа пьдърилоръ, кьноштинда вьпъtôreи.

7. Агронотiа, кълъzра вителоръ, индустрия агронотикъ, теория devicърилоръ агронотиче, вегетариарiа, архитектъра агронотикъ.

8. Цзириспаденца нечесаръ економилоръ selvanistikъ шп агронотилоръ, стiълъzъ практикъ.

Пентръ дпвьдътъреа практикъ ла економiа

селваністикъ сервеште пѣдсеа де ла Тарандт, каре есте дестял де таре ши де вариатъ дн компъсчиэнеа еі, знде се поте ведѣ кэ окіи кълтра ши маніпвлареа продвктелоръ. Спре днлеснїреа днвѣдѣтзрей практиче дн ратвлз агрономікз сервеште тошиа нѣмітъ Folgensgut. Афаръ де ачестеа, маі есте грѣдина ботанікъ; лабораторіалз хімікъ, колепчиэнеа де обіекте патвралістиче, прекумъ ши інструментеле ши апарателе математиче, фісиче ши хіміче тревзїторе пентрѣ лѣтзїреа днвѣдѣтзрей, ши дн фіне бібліотека.

Спре а да стзденцілоръ окасїэне де а кнпште стареа селваністикъ ши агрономікъ а алторъ цїнзтзрі, се факъ пе тотъ анлз кълторїи селваністиче ши ескврсїэні агрономиче снптз кондвчереа професорїлор реснектїві. Пентрѣ ачестеа снпт дестїнате лзїне лзї Августъ ши Септемврие дн карї нз се цїнз прелепчиэні ла академіе.

Ла фінітвлз фіекврї кврса се фаче зпз ессамеи.

Стзденціи пѣтескз опорареле ла днчепзтвлз фіекврї семестрѣ, патриодїи кѣте 25 талерї, стрейніи 37½ талерї.

Пентрѣ кврци, інструменте, матеріале, локзїндѣ, пзтрїментъ etc. тревзе сѣ днпрїжескз фіекаре стздент днснші. Келтзїала чеа маі мікъ пе анз пентрѣ ачестеа се пѣте сокотї ла 175 талерї.

Дн кълторїа ачестеа фѣкзї кнпштіндѣ кз Домнвлз Kleeberg de ла Pira дн Рзсіа, кз каре петрекзї сѣра ла Домнвлз Schober. Домнвлз Нанн фоствлз гввернаторїз алз Kurlandei днлкъ се аола пе атвнчі ла Тарандт. Оменїи ачештіа дзпъ че аз фѣвзтз пѣрале дн Рзсіа, тотъ се днторкз дн Цертманїа, спре а петрече віеандѣ отенескъ.

А. Т. Лазрїанъ.

ЕПІСТОЛА VI.

Лїнсїка 10. Ізніз 1855.

Кълтвлз діавїз есте знлз дїнтре моментеле прїнціпале але віедїи зпзї попоръ. Ез тѣ фолосїи де дзмінечіле ши де сѣрвѣторїле че ам петрекзтз дн Саксонїа, спре а вісїга вісерїчеле челе маі днсешнате ши а асїста ла черемонїїле дїверселоръ копфесїэні. — Протестандїи ш'аз сїмплаїкатз фѣрте кълтвлз лоръ, ши л'аз редзса кѣтз се пѣте маі таре ла челе треї моменте прїнціпале: Контареа, рѣгчївнеа ши предїка; дїнтре карї чеа дїн

зрїтъ есте ла деннїи партеа чеа маі інтересантъ. Дн Дресда ам асїстатз (Дзмінікъ 3. Ізніз) ла предїка протестантъ дїн вісерїка чеа таре, нѣмітъ а фемеїлоръ (фїндз кѣ днїнтіе де реформчїэне фзсесе а кълквкрїцелоръ), ши апої ла чеа католикъ дїн вісерїка кврдеї. Даръ тревзе сѣ тѣртзріескз кѣ нз ши реснзисеръ аштептрїї. Мі аз пѣрзтз рѣз кѣ петреквандз ла вісерїка фемеїлоръ, п'ам пѣтзтз дн ачеланї тїмпз сѣ фіз ши ла а снптеї Софїї, знде аз предїкатз сзперїнтендїнтеле, пѣте кѣ аколо ам фі азїтз чеа маі інтересант. — Дн 7. Ізніз, ла сѣрвѣтѣреа чеа таре а вісерїчеї католиче, нѣмітъ цїоїа верде, ам асквлатз предїка ла вісерїка кврдеї. Рецелз днпрезлѣ кѣ тотъ фамїліа ера де фацѣ. Дзпъ предїкъ епїскопвлз челеврѣ лїтвргїа, днсодїтъ де о тзсікъ днладеврѣ днлкнпгѣтѣре. Ърмѣ апої прочесїэнеа дн вісерїкъ, — адекъ преодїмеа ши рецелз кѣ фамїліа, фѣкврѣ ачестъ сквртъ прїтвларе дн інтеріорвлз вісерїчеї, — попорвлз нїчі нз се пѣтѣ, нїчі нз і фз іертатз а се тішка дїн локвлз че окзпа дн тіжлоквлз вісерїчеї. Че дїферїндѣ днтре Віена, знде тотъ капїтала днпрезлѣ кѣ квртеа імперїалъ іеа парте ла ачестъ фестїватате грандіосъ, ши днтре Дресда, знде рецелз кѣ фамїліа са челеврѣзъ черемонїа днтре пѣрещїи вісерїчеї, ши попорвлз протестант афаръ дїн вісерїкъ лзкрѣзъ ка ши дн тѣте челемалте зіле але септѣтѣнеї. — Ла Лїнсїка (Дзмінікъ 10. Ізніз) асїстаї ла предїка сзперїнтендїнтелзї Гроссманн дн вісерїка Снптзлзї Тотта. Бѣтрѣнвлз пѣсторїз ворвї дестялз де віне деспре віеада комзпъ а крештїнілоръ прїмітїві, ши комбѣтз комзністмлз модернз. Де ачі тѣ дзсеї ла вісерїка снптзлзї Павелз (а зпїверсїтздїи) днсѣ зпївнсеї токма ла капѣтвлз предїчеї. Алергаї апої ла снптзлз Петрѣ ши пїмерїи кїарѣ ла черемонїа цертмано-католичїлоръ. Оменїи ачештіа ш'аз сїмплаїкатз релїзїэнеа днлкъ ши маі таре де кѣтз протестандїи Еї се вѣдз а фі дн Лїнсїка нзїніи лз нштерѣ, кѣчї вісерїка ера маі кѣ тотзлз дешартъ. Пѣрїнтеле Цїеглер предїкъ десуре агореа крештїнескъ, кз каре снптемз даторї кѣтрѣ тѣдїи оменїи, апо комбѣтз преїзїдецелз ши сзперстїзїэнеа, днсѣ нзтаї дн ценере, (се паре кѣ се темѣа де а лѣ комвате дн спедїе).

Алтз ценз де кълтз, — пе каре чеї веки днлз нштера тотъ днтре челз діавїз, днсѣ модернїи л'аз редзса ла зпз дївертїментъ профанъ, даръ кз тѣте ачестеа елз фаче знлз дїнтре моментеле

принципале але виедїи пацієнтілоръ кълтivate, — есте театрълз. Drecda are зпз edifiцiу minvнатъ de фръмосъ, — по́те къ iarна есте маї кълтатъ, даръ ез дъз алаї акъмъ маї къ тотълз дешертъ; фарса ла каре тъ дитъмплаї съ assisteъз, „принципеле фертекатъ, de Илизѹ“ се цїккъ ф́орте mediокре, ши дїн касца ачеаста ни́чи нъ тъ маї дъсеї ла театрълз дїн четате. Даръ ши маї ръз се цїккъ въвата лви Шиллер „Телхарїи“ дн театрълз де варъ de ла Раїсевід. Ла Лїпсіка театрълз челъ таре (de iarнъ) есте днкісв, днсъ ла театрълз де варъ дїн гредїна лви Берардъ, каре есте дестълз de фръмъшелез, се даз репрезентъцизни не тóтъ зїза. Ез асїстаї ла въката лви Кодевке нъмїтъ аренда-рієлз Кзмінъ (Der Pächter Feldkummel) каре се цїккъ ф́орте віне. D. Даттер (каре ф́оккъ не аренда-рієлз) зпфлъ de ржъз не спектаторї къ схїмеле сале.

A. T. L.

КЪИНЕЛЕ DE МОНТЕ ШИ КЪИНЕЛЕ DE КЪРТЕ.

Ф а в л з.

Ън чованъ одатъ венї ла оранъ
Ка съ вжнъз вжнъз ши зрдъ ши кашъ;
Ши дн снїмъз не елле чованъа съ ја
Мълаїз ши къ саре, ши чеї тревъеа.

Човънелъла постръ, ши анъте Нїдъ,
Вїнде къшвлелъла ла зп кокопаръ;
Ачї ал съз кыне фаче квошгїндъ
Къ 'н дълъз de кърте, анъте Чесаръ.

Чесаръ дар днсълтъ не Брѹтъс ал мез;
Кынеде de стъпъ, къ вжна de лех,
Не Дълъз Кърцїї кзт мї л'а тржпгїт,
Л'а лъсат лъцїт.

Дълъз de кърте, зїмїгъ de астъ жонъ,
Къ лавеле 'н аеръ дншї чере пардонъ;
Агълчї і respõnde кынеде мъвтеанъ,
Къ диспрецъла знвї къпїтанъ романъ:

— Скоаль-те потае(?) таре de червїче.
Вжна 'дї есте славъ, de ши нъ ештї славъ.
Че фачї-тз аїчеа? — О! снѹт преа ферїче!
— Ферїчїтз?! кзт поате съ фїе зп славъ?

— Че е дрепт, портъ згардъ; ши де зп стъпъ
таре
Тоатъ зїзлїца закъ дн ландъ легагъ;
Днсъ тоатъ поаштеа зрлъ, зрлъ таре.
Де гъїне ши карне ез снѹт дитъвїватъ.

— Леапъдъ а сгардъ, ш'алле феарре грелле:
Іnїма ши вжпа елле моллешескъ . . .
Ез, колó не мъште, къ-алле феарре релле,
Тоатъ поштїчїка тъ вълъвънескъ (лѹптъ).

„Шгїї-тъ лъпта аста кът дншї фолосеште?
Колцъла еа аскътте, ка зп врїчїз тъїосъ;
Азъзл депрїнде, вжпа дитъреште;
Ши кънд віне лъпъл, саз зрєлз дръкосъ,

„Насъл мез челъз аперъ дн сїмте департе,
Ши дї das de шгїре къткъ л'ам зърїтъ;
Ън пасъ de маї фаче, веде къ-окїї тоартеа:
Дн рѹмпъ дитр'о клїцъ кожкъ 'мвльнїтъ . . .

— Ам възът-о 'н фантъ! . . . Чї іа снъне мїе
Че тълъчї ла стъпъ д'аша деапълз ештї?
'Цї о фї вьрта товъ de кашъ ши пїфгїе!*)
Ферїче de тїне! Віне маї тръенгї!

— Нъмаї тжккаре Дълъз гъндеште!
Елз нъ шгїе алта de кът а лътра!
Кынеде de стъпъ търта о пъзеште,
Ши de лъпї о салъ къ віаца са.

„Кынїї чеї de стъпъ нъ гвсгъ ланте-дълче,
Нїчї вржнъз, нїчї карне, ши нїчї кашкавалъ;
Зеръл е пътрєцъл, сторъс дїн зрда-дълче;
Зеръл, Зеръл фаче вжпа ка de калъ.

— Фїе, фръдїоаре! къ маї віне феарре,
Сгардъ полеїтъ, ши віне пътрїгъ;
Декът колцъла аперъ, декът вжпъ таре,

Ш'аної, . . . покългїтз! (?)
пїчл.

K. D. Арїческъ.

*) Пїфгїе = карне тъїггъ търънтъ.

ТРЕИ СЪРОРИ.

Оаре скъпатам noi corioare,
De cea slavie maninъ, grea;
Съз пьса къреи кьмплите гиаре,
А поастре iniimi amar пльпцеа?

De ши акзма есте департе,
Дисъ de дьса еъ тот ть тем;
Окизи de съпце, incьфьлъ тоарте
Съ тиралие тоди пльпг ши дем!

Ера не 'апроане съ не омоаре
Тандреда (градii) поастръ ni-e 'ndьioша,
Кърд despoticisme! пльпъ кънд оаре
Mai ai in лъте а екcиcта?

Спънемi ть соро тьдрь плькьтъ,
Етеръ de-акзма не-ам тьлтъг,
De ачeaсгъ фиаръ кърдъ кьмплитъ
Че-атъгеа зиле не-аз кинъг?

— Ори че 'ndoiалъ iniimadi възъ
Департе-аръиче; noi ам скъпат;
Съз кърдаi леде, съз аспра'i тьпъ,
Съ перим, чериза нъ не-аз ласат!

De-акзма тимъри line плькьте,
Вот авеа соро, ши сервъторi;
Хаi съ кьледет роze 'флориге
Ши виореле, пльпънде флорi.

Гирлъпzi din еле съ фачет соръ,
Шапоастре гъде*) съ ле орпът;
Ши съ не приндем амъе in хоръ,
Съ vadъ лътеа кьт noi дьндът.

Ши кьткъ зине преградioасе
Сънтет; dar кързиi не'аз апъсат!
Не фънтeа поастръ флорi дьлчи фъртоасе,
Съ пьнем драгъ нъ не'аз лъсат!

Дисъ din тоате интъиз избитъ,
Черъзъи сакръ съ тьлдътiм,
Прin акъи милъ не-тьрдънитъ
Астъзи noi пьмаi не-тълтъгiм.
Ътвеле 'атъпчеа in цевънки никъ,
Ши алор воаче рьгъ ростгеск:

Doamne пьринте, че din ниикъ,
Фькътаi лътеа, сорi че зiтеск,

Мьлдемiм цие! стьпъне каре
Din mii фьртане не-ai тьлтъгiг,
Ши о вiеацъ инкъпгътоаре
Кредет къ поъ не-ai прегътiт....

Ъп цетъг жалник атъпчи с-азде,
Цетъг de-ачеле че лаврими чер!
Iniima, сьфлет адьнк пьтрънде
Ши е прелъдъа зъзи мiстър!!

Дп лътъри окii тьдреле тьме
Арънк къ гроазъ, катъ, зереск,
Палиде зьбре че сьнт не лъте,
Мените пьмаi de съ тьпческ. —

Астъ-фiiндъла еле vine,
Ши воачеаi сьфлъ, сьрорi! ai аз зic:
Дьвокади черъл ши пентръ mine,
Кьчи ах? сперацъами de tot с'а стiнс!

Noi in-превънъ съ маi фiмъ дикъ,
Ваi! нъ еъ поате, с'аз хотърът,
Еъ тот стiогеръ ши сiнгърикъ
Съ фiз не лъте пльпъ 'n сьфършиг!?

Астъ 'птълпире чеа de не зртъ,
Дьнтре noi фiва?... ть инфiоръ?
Da, despoticismъа зилемi къртъ,
Въ лас къ Domnъа, adio торъ!

В'аш da ши тьпа, дисъ ть цие
Ландъа зьт варвар, нъ пот сьтiгiнд
Деевъ чериза зиле сепине
Кьнд еъ дькiвъри в'oi фi цетънд!

Въ репет дикъ, ши пентръ mine.
Пентръ-ал тез сьфлет чериза рьгади,
Дакъ-екcиcтeнциами ти съ репъне,
Дакъ ла лъте voi нъ стрiгади!

А поастръ соръ, пере съ стiнде
Еа съ въ спъие, пьi е ергат,
Ла чериз, ла лъте, de а съ пльпце,
N'o ласъ кърдъа пьдшпъкат!

Г. Т.

*) Гадъ ла Молдова се пьтеште косида.

P.